

Η προστασία του περιβάλλοντος είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη Θέση του WWF Ελλάς για την αναθεώρηση του Συντάγματος

Γιατί νέα αναθεώρηση του άρθρου 24;

Η κατάθεση τον Μάιο 2006 από τη Νέα Δημοκρατία της πρότασης αναθεώρησης άρθρων του Συντάγματος άνοιξε για δεύτερη φορά μέσα σε έξι χρόνια τη συζήτηση γύρω από τη συνταγματική κατοχύρωση περιβάλλοντος και τη δήθεν «σύγκρουση» της προστασίας του με την ανάπτυξη. Ως βασική αιτία που οδήγησε το κυβερνών κόμμα στην πρόταση για εκ νέου τροποποίηση του άρθρου 24 του Συντάγματος αναφέρεται πως «... η νομολογία, ερμηνεύοντας το άρθρο 24 σε συνδυασμό με το άρθρο 117 παράγραφος 3 και κάνοντας σημαντική προσπάθεια να περισώσει το δασικό πλούτο της Χώρας, είχε οδηγηθεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε ανελαστικές παραδοχές σε ό,τι αφορά τις δασικές εκτάσεις, που παραγνώριζαν πραγματικές καταστάσεις διαμορφωμένες εδώ και δεκαετίες, μην εξυπηρετώντας πάντοτε το δημόσιο συμφέρον με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και καταλήγοντας συχνά σε ανεπιεικείς λύσεις».

Το γεγονός πως στις αιτιάσεις που προβλήθηκαν από τους προτείνοντες βουλευτές δεν περιλαμβάνεται ως στόχος η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου προστασίας του περιβάλλοντος που παρέχει στους Έλληνες πολίτες το άρθρο 24 έχει δικαιολογημένα προκαλέσει έντονη ανησυχία σχεδόν όλων των περιβαλλοντικών οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένου και του WWF Ελλάς.

Η θέση του WWF Ελλάς

Με βάση την εισήγηση των προτεινόντων βουλευτών, το WWF Ελλάς θεωρεί πως δεν πρέπει να θιγεί η συνταγματική κατοχύρωση της προστασίας του περιβάλλοντος και διαφωνεί με την εκ νέου αναθεώρηση του άρθρου 24 για τους εξής λόγους:

- **Η προτεινόμενη αναθεώρηση αποδυναμώνει το άρθρο 24**

Στο σκεπτικό από το οποίο εκκινεί η πρόταση αναθεώρησης δε διαφαίνεται καμία απολύτως πρόθεση βελτίωσης του ισχύοντος θεσμικού καθεστώτος προστασίας του φυσικού πλούτου της χώρας. Αντιθέτως, οι προτεινόμενες τροποποιήσεις έχουν ως στόχο τη διευκόλυνση της προώθησης έργων και παρεμβάσεων σε ευαίσθητες περιοχές δασικού κυρίως χαρακτήρα, οι οποίες είναι ασύμβατες με το ισχύον συνταγματικό καθεστώς προστασίας. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται εκτενέστερα οι λόγοι για τους οποίους η πρόταση αναθεώρησης αποτελεί πλήγμα για το άρθρο 24 υπό τη σημερινή του μορφή.

- **Δε φταιει η νομολογία, αλλά η έλλειψη σχεδιασμού**

Βασικό επιχείρημα της αναθεωρητικής πρωτοβουλίας είναι ότι η Δικαιοσύνη, κυρίως το Συμβούλιο της Επικρατείας, έχει υπερβεί τον ρόλο τους ερμηνεύοντας το άρθρο 24 κατά τρόπο «αυστηρό» που εμποδίζει την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Ο ισχυρισμός αυτός των προτεινόντων βουλευτών αλλά και πολλών υπουργών της παρούσας και των προηγούμενων κυβερνήσεων είναι τουλάχιστον λανθασμένος και σαθρός. Η πλούσια σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ξεκαθαρίζει το θολό τοπίο της ανάπτυξης της Ελλάδας ορίζοντας πως απαραίτητο προαπαιτούμενο για κάθε επέμβαση στον χώρο είναι ο συνολικός και τομεακός χωρικός σχεδιασμός, στόχος του οποίου είναι και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Το ανώτατο δικαστήριο της χώρας έχει πολλάκις ξεκαθαρίσει επίσης ότι η σύνταξη Κτηματολογίου και Δασολογίου αποτελούν

ευθύνη και υποχρέωση της Πολιτείας. Προφανώς λοιπόν το μόνο «εμπόδιο» που θέτει το Συμβούλιο της Επικρατείας αφορά την κακώς σχεδιασμένη εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου της χώρας και δεν αποτελεί επ' ουδενί άκριτη ή υπερβολική παρεμπόδιση της ανάπτυξης του τόπου.

Προφανώς λοιπόν δεν ισχύει ούτε το επιχείρημα ότι υπάρχει ανάγκη σύνδεσης των δασικών εκτάσεων με τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό της χώρας, καθώς το ίδιο το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει παρακινήσει τη νομοθετική εξουσία να βάλει «τάξη στον χώρο». Άλλωστε από το Σύνταγμα απορρέει η υποχρέωση της Πολιτείας για σύνταξη δασολογίου και κτηματολογίου, καθώς και για χωροταξικό σχεδιασμό. Όπως όμως εύγλωπτα αναφέρει σε σχετική ανακοίνωσή του ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθήνας, «δυστυχώς μέχρι σήμερα ο Νομοθέτης δεν ανταποκρίθηκε στη συνταγματική αυτή υποχρέωση, και τούτο παρά το γεγονός ότι έχει παρέλθει διάστημα 30 και πλέον ετών από την ισχύ του Συντάγματος. Η ευθύνη του Νομοθέτη είναι τεράστια, διότι οι όποιες ασάφειες υπάρχουν έχουν ως αιτία ότι οι πάσης φύσης χωροθετήσεις δραστηριοτήτων γίνονται αποσπασματικά και εν τέλει τυχαία».

- **Η χωροταξία δεν αποχαρκτηρίζει εκτάσεις**

Χωροταξικός σχεδιασμός για την ισόρροπη και αιεφόρο ανάπτυξη της χώρας

Η Ελλάδα είναι το μοναδικό κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στερείται θεσμοθετημένου χωροταξικού σχεδιασμού. Αυτή η θλιβερή πραγματικότητα, που επετίμη την απογοητευτική αταξία που επικρατεί στον ελληνικό χώρο, έχει δραματικές επιπτώσεις τόσο στο φυσικό περιβάλλον όσο και στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αλλά και στην ποιότητα ζωής στον αστικό, περιαστικό και αγροτικό χώρο. Παράλληλα, η έλλειψη του σε συνδυασμό με την ολοκληρωμένη καταστρατηθεί ολόκληρης του Κτηματολογίου, αποτελεί ένα βασικό κίνητρο για τη διακίνηση των καταπατημένων δημόσιων και οικολογικά πολύτιμων γης.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός δεν είναι ακαδημαϊκό άσκηση ούτε απάτη με τις ελίτ επιστημονικών φορέων.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός έχει « στόχο την επίτευξη μιας βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης, της κοινωνικής συνοχής και της αποτελεσματικής προστασίας του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων».

Όπως έχουν από τον Ιανουάριο του 2005 τονίσει σε κοινό τους κείμενο το WWF Ελλάς, το ΤΕΕ, ο ΣΕΒ, το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, η ΚΕΔΚΕ και ο ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ, «η Ελλάδα είναι το μοναδικό κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στερείται θεσμοθετημένου χωροταξικού σχεδιασμού. Αυτή η θλιβερή πραγματικότητα, που επιτείνει την απογοητευτική αταξία που επικρατεί στον ελληνικό χώρο, έχει δραματικές επιπτώσεις τόσο στο φυσικό περιβάλλον όσο και στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αλλά και στην ποιότητα ζωής στον αστικό, περιαστικό και αγροτικό χώρο. Παράλληλα, η έλλειψη του σε συνδυασμό με την αδικαιολόγητη καθυστέρηση

ολοκλήρωσης του Κτηματολογίου, αποτελεί βασικό κίνητρο για τη διαιώνιση των καταπατήσεων δημόσιας και οικολογικά πολύτιμης γης».

Στόχος κάθε επιστημονικά βιώσιμου χωροταξικού σχεδιασμού είναι ο συγκερασμός της προστασίας του φυσικού χώρου με τις ανάγκες της χώρας για οικονομική ανάπτυξη. Όπως όμως διαφαίνεται από το κείμενο της πρότασης αναθεώρησης, ο χωροταξικός σχεδιασμός νοείται μάλλον ως νομικά ισχυρή μεθόδευση αποχαρκτηρισμού δασικών εκτάσεων παρά ως βασικό εργαλείο ολοκληρωμένης και ισόρροπης κατανομής των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο χώρο με στόχο την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

- **Ο αποχαρκτηρισμός δασικών εκτάσεων είναι επιστημονική διαδικασία**

Ο όρος «δασική έκταση» είναι πρωτίστως επιστημονικός και δευτερευόντως νομικός. Το άρθρο 24 του Συντάγματος ορίζει ως δασική έκταση το δασικό σύνολο, του οποίου η άγρια ξυλώδης βλάστηση, υψηλή ή θαμνώδης, είναι αραιά. Ο χαρακτηρισμός μιας έκτασης ως δασικής είναι επιστημονική διαδικασία που καθορίζεται από την ύπαρξη ή όχι συγκεκριμένων οικολογικών χαρακτηριστικών και δεν υπόκειται στην κρίση στην κρίση του νομοθέτη ή του πολιτικού. Ο ορισμός αυτός που αποτελεί πόρισμα της δασολογικής επιστήμης είναι δεσμευτικός.

- **Η νομιμοποίηση αυθαιρεσιών είναι άσχετη με το Σύνταγμα**

Η τοποθέτηση χρονικού ορίου, προ του οποίου κάθε αυθαιρεσία επί των δασών και δασικών εκτάσεων νομιμοποιείται, είναι απαράδεκτη ως εμβόλιμη διάταξη στο Σύνταγμα. Αν η Βουλή των Ελλήνων θέλει να προχωρήσει σε απάλειψη από τη συλλογική μνήμη της βάνουσης καταπάτησης και οικοδόμησης εκατομμυρίων στρεμμάτων του φυσικού χώρου της Ελλάδας, τότε θα πρέπει να προχωρήσει σε δια νόμου ρύθμιση των σχετικών θεμάτων. Οι

προτεινόμενες διατάξεις που προβλέπουν την τοποθέτηση του χρονικού ορίου του 1975 για τη συνταγματική κατοχύρωση του δασικού χαρακτήρα εκτάσεων αποτελούν μείωση του κύρους του καταστατικού χάρτη της χώρας και υποβιβασμό του σε εργαλείο νομιμοποίησης παρανομιών.

- **Οι δασικές εκτάσεις έχουν μεγάλη οικολογική αξία**

Για να ξεκαθαρίσει λίγο το σκοπίμα θολό τοπίο που περιβάλλει τις περίφημες «δασικές εκτάσεις», είναι σημαντικό να τονιστεί πως αυτές δεν είναι άγονα κατσάβραχα, αλλά οικολογικά πολύτιμα οικοσυστήματα καθαρά μεσογειακού χαρακτήρα. Καλύπτουν περίπου το 24% της ελληνικής επικράτειας και δεν αποτελούν μόνο υποβαθμισμένα πρώην δάση, όπως συχνά ισχυρίζονται πολλοί επικριτές του καθεστώτος προστασίας τους.

*Αυτή η δασική έκταση στη Βουλιαμένη Λασιθίου κάθε άλλο παρά άγονη είναι: χαρακτηρίζεται από εξαιρετική οικολογική αξία, καθώς το 10% των ειδών χλωρίδας της είναι ενδημικά, ενώ σε κάποια τάξα ζώων ο ενδημισμός φτάνει το 70%.
(Πηγή: WWF Κ. Παραγκαμιάν)*

Πρόκειται για το κλασικό ελληνικό τοπίο που κάθε άλλο παρά «πέτρες και άγονα εδάφη» είναι. Οι δασικές εκτάσεις, περιοχές που συνήθως καλύπτονται από αραιά δενδρώδη ή θαμνώδη βλάστηση, έχουν συχνά εξαιρετική οικολογική αξία, καθώς σχηματίζουν πολύ σημαντικούς βιότοπους για διεθνώς προστατευόμενα είδη πουλιών, ενώ φιλοξενούν πολλά ενδημικά είδη χλωρίδας και πανίδας. Σε μια χώρα που έχει προικισθεί με τον μεγαλύτερο οικολογικό πλούτο της Ευρώπης, η προστασία αυτών των εκτάσεων εγγυάται την οικολογική συνοχή του ελληνικού χώρου, ώστε από μόνες τους οι προστατευόμενες περιοχές να μην καταλήξουν να είναι μοναχικές νησίδες βιοποικιλότητας. Και βέβαια δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η σημασία των δασικών οικοσυστημάτων για την προστασία των εδαφών

και την αντιμετώπιση της λειψυδρίας.

Πολλοί από τους τύπους οικοτόπων που στην ελληνική νομική ορολογία καλύπτονται από τον ορισμό «δασικές εκτάσεις» αποτελούν αντικείμενο προστασίας για την κοινοτική νομοθεσία. Συγκεκριμένα, η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» προβλέπει μέτρα προστασίας για τη διατήρηση συγκεκριμένων φυσικών οικοτόπων, τους οποίους η ελληνική νομοθεσία χαρακτηρίζει συλλήβδην ως «δασικές εκτάσεις».

Οι δασικές εκτάσεις συχνά φιλοξενούν βιότοπους πολλών και απειλούμενων ή και ενδημικών (δηλαδή περιορισμένης τοπικής εξάπλωσης) ειδών χλωρίδας και πανίδας. Ενδεικτικά αναφέρουμε την Οχιά της Μήλου (είδος προτεραιότητας για την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ), το απειλούμενο πλέον τσακάλι, τον κρητικό αίγαγρο (γνωστό ως κρι-κρι), το ενδημικό φυτό της Πελοποννήσου *Linaria hellenica*, το ενδημικό φυτό της Ζακύνθου *Limonium zakynthium* και δεκάδες άλλα είδη ερπετών, θηλαστικών, αμφιβίων και φυτών.

- **Οι συχνές αναθεωρήσεις μειώνουν το κύρος του Συντάγματος**

Το άρθρο 24 αναθεωρήθηκε το 2001 με την ψήφο μάλιστα και της σημερινής Κυβέρνησης, τότε αξιωματικής αντιπολίτευσης. Η συχνή μεταβολή των συνταγματικών διατάξεων θίγει το κύρος του καταστατικού χάρτη της χώρας και βέβαια της ίδιας της Βουλής, καθώς με πρωτοβουλία της εθνικής μας αντιπροσωπείας μειώνεται η κανονιστική εμβέλεια και η δυνατότητα του Συντάγματος για χάραξη μακρόπνοης και σταθερής πορείας της χώρας.

Ο ρόλος του Συμβουλίου της Επικρατείας

Με τη μέχρι σήμερα νομολογία του το ανώτατο δικαστήριο της χώρας δεν έχει επιδείξει ξεχωριστή οικολογική ευαισθησία, όπως σε πολλές περιπτώσεις έχει «κατηγορηθεί» από πολέμιους του υπουργούς των κυβερνήσεων της τελευταίας δεκαετίας. Το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει απλώς επιτελέσει στο αθέμιτο τον ρόλο του εγγυητή της περιβαλλοντικής

νομιμότητας, τιμώντας στο έπακρο την αποστολή του και αντιστεκόμενο σε κάθε μορφής πίεση για νομιμοποίηση έργων και παρεμβάσεων στον φυσικό χώρο που δεν πληρούν το πνεύμα και το γράμμα των νόμων.

Το WWF Ελλάς θεωρεί πως η πρόταση των βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας για τροποποίηση του άρθρου 100 του Συντάγματος που προβλέπει σύσταση Συνταγματικού Δικαστηρίου δεν αποσκοπεί στη διευκόλυνση της απονομής δικαιοσύνης, αλλά στην υποβάθμιση του ΣτΕ και στην αφαίρεση από τις αρμοδιότητές του ελέγχου της συνταγματικότητας των εφαρμοστέων διατάξεων. Υπό αυτό το πρίσμα, το WWF Ελλάς είναι αντίθετο προς την προτεινόμενη μεταβολή του άρθρου 100.

Να αντιμετωπιστεί τώρα το χάος

Αν η ελληνική πολιτεία ειλικρινά επιθυμεί να προστατεύσει τον δασικό μας πλούτο και να λύσει τα όποια προβλήματα ιδιοκτησίας, τότε θα πρέπει να διαλέξει τη δύσκολη, πλην όμως αναγκαία οδό του μακρόπνοου σχεδιασμού και με θάρρος θα προχωρήσει με τις κατάλληλες νομοθετικές ρυθμίσεις στα εξής βήματα:

- **Άμεση ολοκλήρωση των δασικών χαρτών και του κτηματολογίου:** Πόσο ακόμα θα ντρεπόμαστε για το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι το μόνο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δε γνωρίζει ούτε πού βρίσκονται τα δάση και οι δασικές εκτάσεις ούτε σε ποιόν ανήκουν;
- **Ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού,** μέσα από ευρύ διάλογο και με αδιαμφισβήτητες περιβαλλοντικές κατευθύνσεις.
- **Κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης:** Πρόκειται για ένα ελληνικό εφεύρημα που πλέον συμβάλλει αποκλειστικά και μόνο στην καταστροφή του δασικού και παράκτιου πλούτου της χώρας και αλλοιώνει ανεπανόρθωτα το τοπίο.
- **Ολοκλήρωση σχεδίων πόλεως:** Όχι μόνο σε περιοχές όπου έχουν δημιουργηθεί οικισμοί σε πρώην δασικές εκτάσεις, αλλά και εκεί όπου απαιτείται στο πλαίσιο ενός μακροπρόθεσμου χωροταξικού σχεδιασμού.

Σχετικά κείμενα και ιστότοποι:

1. Δικηγορικός Σύλλογος Αθήνας. «Προστασία περιβάλλοντος – Άρθρο 24 του Συντάγματος». Μάρτιος 2006.
2. Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. «Μνημόνιο θέσεων της Ελληνικής Εταιρείας για την αναθεώρηση του Συντάγματος». Ιούνιος 2006.
3. Φάκελος: Περιβάλλον και Αναθεώρηση του Συντάγματος». Νόμος + Φύση. Ιστότοπος www.nomosphysis.org.gr
4. Ιστότοπος www.anatheorisi.gr
5. WWF Ελλάς, ΕΜΠ, ΣΕΒ, ΤΕΕ, ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ & ΚΕΔΚΕ. «Χωροταξικός σχεδιασμός για την ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη της χώρας». Κοινή διακήρυξη. Αθήνα, Ιανουάριος 2005.
6. WWF Ελλάς. «Το δάσος είναι υπόθεση όλων μας – η σιωπή μας είναι συνηνοχή». Θέση του WWF Ελλάς για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις. Νοέμβριος 2003.

Περισσότερες πληροφορίες:

Θεοδότη Νάντσου, Συντονίστρια Δράσεων Πολιτικής, tnantsou@wwf.gr, τηλ. 210-3314893